

TÜKETİCİ KREDİLERİNDE PEŞİN ÖDENMİŞ FAİZ VE VERGİSEL YÜKÜMLÜLÜKLERİN İADESİ

Yrd. Doç Dr. Caner ATIŞ

Mersin Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi
caneratis@mersin.edu.tr

Arş. Gör. Dr. Gizem ÇOPUR VARDAR

Mersin Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi
gcvardar@mersin.edu.tr

ÖZET

Ticari bankalar çok değişik koşullarla tüketici kredileri sunmaktadırlar. Bunlardan bir tanesi de müşterilerden peşin faiz alarak düşük faizli kredi verilmesidir. Kredinin erken ödenmesi durumunda aslında kredi vadesinin tamamı için ödenmiş bulunan peşin faizin iadesi bankalar tarafından yapılmamaktaydı.

Gümrük ve Ticaret Bakanlığı, kredinin erken kapanması durumunda peşin ödenen faizin iadesi ile ilgili bir yönetmelik yayımlayarak konuya açıklık getirmeye çalışmıştır. Bu çalışmada, yayımlanan yönetmelik hükümleri ile muhasebe standartları dikkate alınarak peşin ödenmiş faiz ile bu faize dayalı olarak ödenmiş vergi yükümlülüklerinin iadesi konusu tartışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: *Tüketici Kredileri, Peşin Faiz İadesi, Vergisel Yükümlülükler*

RETURN OF PREPAID INTEREST AND TAX LIABILITIES FOR CONSUMER LOANS

ABSTRACT

Commercial banks provide various commercial loans. Providing consumer loan including lower interest rate by collecting interest in advance is one of them. Returning on prepaid interest was not ordinary practice in case of early payments although prepaid interest had been paid for the credit term.

In order to clarify the subject, Ministry of Customs and Trade promulgate a regulation about return of prepaid interest in case of early payment. In this paper, return of prepaid interest and tax liabilities will be discussed by considering provision of regulations and accounting standards.

Keywords: *Consumer Loans, Return of Prepaid Interest, Tax Liabilities*

1. Giriş

Gümrük ve Ticaret Bakanlığı tarafından 22.05.2015 tarih ve 29363 Sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan “Tüketici Kredileri Sözleşmeleri Yönetmeliği”, 22.11.2015 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Yönetmeliğin kapsamı, faiz veya benzeri bir menfaat karşılığında, ödemenin üç aydan daha uzun süre ertelenmesini veya benzer şekilde taksitle ödeme imkânı sağlayan, her türlü tüketici kredisi sözleşmeleridir (md.2)⁵. Tüketici kredileri sözleşmelerine ilişkin usul ve esasları belirleyen yönetmelik, tüketici kredilerine ilişkin oldukça tartışmalı ve çoğu zaman dava konusu edilmiş peşin komisyon iadesi konusuna da açıklık getirmektedir.

Bankalar aynı faiz gelirini elde edecek şekilde, zaman zaman peşin komisyon tutarını arttırarak, kredi faiz oranında indirimle gitmişler hatta yüksek peşin komisyonlar ile sıfır faizli krediler kullanmışlardır. Özü itibariyle aynı nitelikte olan (bankaların aynı geliri sağladığı, tüketicilerin aynı maliyete katlandığı) fakat farklı faiz oranı ve peşin komisyon tutarından oluştuğu için farklı görünüme sahip olan bu krediler, yönetmelik kapsamında aynı öze getirilmeye çalışılmıştır. Böylece, tüketicinin erken ödeme yapması durumunda, sadece kredilendirildiği tutar üzerinden faiz ödemesini sağlayacak bir uygulamanın yolu açılmıştır.

Erken ödeme; kredinin tamamının erken ödenmesi ve kredinin bir kısmının (bir taksit tutarından az olmamak kaydıyla) vadesinden önce ödenmesi şeklinde olabilmektedir. Her iki durumunda da, tüketicilerden peşin faiz (peşin komisyon) tahsil edilen kredilerde, peşin faiz tutarının yönetmelikte belirlenen esaslar çerçevesinde hesaplanan kısmının tüketiciye iade edilmesi gerekmektedir (md.15). Peşin faiz iadesine ilişkin böyle bir düzenleme, peşin faizin iadesinin dava yoluna başvurmadan yapılacak olması nedeniyle kredi tüketicileri açısından önemli bir adım olarak değerlendirilebilir.

Yönetmelik öncesi uygulamada, bankaların genellikle peşin komisyonla ilgili faiz gelirini kredi vadesine dağıtarak muhasebeleştirdikleri ancak bu dağıtımı eşit taksitler halinde yaptıkları gözlenmiştir. Bankanın peşin olarak tahsil ettiği faizin, kredi faiz oranı dikkate alınarak kredi vadesi boyunca dönemlere dağıtılması ve yapılan bu dağıtıma göre ilgili olduğu dönemde gelir olarak muhasebeleştirilmesi gerekliliğinin de yerine getirilecek olması anlamına gelmektedir. Bu nedenle söz konusu düzenleme, peşin faizin muhasebeleştirilmesi açısından da önem arz etmektedir.

Diğer taraftan bu düzenleme bazı tartışmaları da gündeme getirmektedir. Bu tartışmalardan biri iade edilecek tutarın hesaplanmasında hangi faiz oranının kullanılacağıdır. Yönetmelikte akdi faiz oranı ve etkin faiz oranı olmak üzere iki tür faiz tanımlanmıştır. Akdi faiz oranı, tüketici kredisi sözleşmesinde yer alan ve ödeme planı oluşturulmasına esas teşkil eden ve varsa tüketici tarafından ödenen peşin faiz tutarı da dikkate alınarak hesaplanan faiz oranı olarak tanımlanmıştır (md.4). Erken ödeme durumunda iade edilecek peşin faiz tutarının hesaplanmasında da bu oranın kullanılacağı ifade edilmiştir (md.15/3).Kredinin toplam maliyetini belirleyen efektif faiz oranı ise,

⁵Yönetmelik kapsamına kredi kartı sözleşmeleri de girmekle birlikte (md.2), konut finansmanı sözleşmeleri aynı bir yönetmelik (28.05.2015 tarih ve 29369 sayılı Resmi Gazete) ile düzenlendiğinden bu yönetmelik kapsamında değildir.

peşin faize ek olarak alınan diğer masraflar ve faiz üzerinden alınan Banka ve Sigorta Muameleleri Vergisi (BSMV) ile Kaynak Kullanımını Destekleme Fonu (KKDF) gibi vergisel yükümlülükler de dikkate alınarak hesaplanmaktadır. Yönetmeliğin tamamı incelendiğinde efektif faiz oranının sadece toplam maliyetin müşteriye beyan edilmesi amacıyla kullanılan bir faiz oranı olarak kaldığı görülmektedir. Ancak TMS 39 dikkate alındığında iade edilecek peşin faizin efektif faiz oranına göre (standartta etkin faiz oranı (EFO) olarak geçmektedir) hesaplanması gerekmektedir. Bu nedenle erken ödeme durumunda, yönetmeliğe göre iade edilecek peşin faiz tutarı ile TMS 39'a göre iade edilecek peşin faiz tutarı arasında farklılık olacaktır.

Diğer bir tartışma konusu ise iade edilecek faiz tutarına ilişkin vergilerin de iade edilip edilmeyeceğidir. Yönetmelikte, iade edilecek peşin faize ilişkin vergisel yükümlülüklerin iade edilip edilmeyeceği konusunda herhangi bir düzenleme yapılmamıştır. Yönetmelikteki örnekler dikkate alındığında ise, peşin faizle ilgili BSMV ve KKDF'nin hesaplama dışında tutulduğu bu nedenle iadeye konu olmadığı izlenimi edinilmektedir (Ek 3).

Bu çalışmada, tüketici kredilerinin erken ödenmesi durumunda iade edilecek faizin hesaplanmasında kullanılacak faiz oranı seçiminin iade edilecek faize etkisi ve iade edilecek faize ilişkin vergisel yükümlülüklerin iade konusu olup olmayacağı tartışılacaktır.

2. Tüketici Kredilerinde Faiz

Tüketici kredileri sözleşmeleri, kredi ilişkisinin sona erme tarihinin taraflarca açıkça kararlaştırıldığından, belirli süreli sözleşmeler şeklinde düzenlenmektedirler (md 4). Belirli süreli tüketici kredisi sözleşmelerinde faiz oranı sözleşmenin kurulduğu tarihte sabit olarak belirlenmekte ve belirlenen bu oran tüketici aleyhine değiştirilememektedir (md. 22/1). Tüketici kredisi sözleşmelerinde tek bir akdi faiz oranına yer verilmesi ve erken ödeme, temerrüt veya benzeri durumlarda bu akdi faiz oranının dikkate alınması gerektiğine ilişkin yönetmelik maddesi de, sözleşmenin kurulduğu tarihte sabit olarak belirlenen bu oranın akdi faiz oranı olduğunun göstergesidir (md.22/3).Efektif faiz oranı ise kredinin toplam maliyetini ifade etmektedir ve yönetmelik kapsamında yıllık olarak hesaplanmaktadır (md.4).

Yönetmelikte, krediye ilişkin erken ödeme (tamamen kapatma veya ara ödeme) yapılması durumunda iade edilecek faizin hesaplanmasında kullanılacak faiz oranı konusunda belirsizlik mevcuttur. Bu belirsizlik yönetmelikte yapılan "akdi faiz oranı" tanımından kaynaklanmaktadır.

Akdi faiz oranı, tüketici kredisi sözleşmesinde yer alan ve ödeme planı oluşturulmasına esas teşkil eden ve varsa tüketici tarafından ödenen peşin faiz tutarı da dikkate alınarak hesaplanan faiz oranı olarak tanımlanmıştır. Bu tanımdan, faizin bir kısmının peşin alındığı tüketici kredisi sözleşmelerinde akdi faizin, peşin faiz de dikkate alınarak hesaplanacak faiz oranı olması gerektiği anlaşılmaktadır. Ancak yönetmeliğin ekinde verilen örneklerde, ödeme planı peşin faizin akdi faizi artırıcı etkisi göz ardı edilerek hazırlanmış, peşin faiz sadece kredi kullanıldığı tarihte tüketici tarafından yapılan bir taksit ödemesi gibi dikkate alınmıştır. Bu nedenle akdi faiz oranı, peşin faiz alınsın ya da alınmasın, müşteriye kullanılan kredide kalan anaparaya uygulanan ve sözleşmede yazılı olan faiz oranı olmaktadır. Bu faiz oranı, hukuki anlamda da akdi faiz

tanımını karşılamaktadır. Akdi faiz oranı yönetmelikte ifade edildiği gibi peşin faiz dikkate alınarak hesaplandığında, sözleşmede yer alan ve anaparaya uygulanan faiz oranından farklı ve daha yüksek başka bir akdi faiz oranı daha ortaya çıkmaktadır ki bir sözleşmede tek bir akdi faiz olması gerekliliğine de aykırıdır.

Efektif faiz oranı ise yönetmelikte, yıllık olarak dikkate alınmış, toplam maliyetinin yıllık yüzde değeri olarak hesaplanması sonucu ortaya çıkan yıllık maliyet oranı şeklinde tanımlanmıştır (md. 4). Bu durumda efektif faiz oranı, peşin komisyona ek olarak alınan diğer masraflar ve faiz üzerinden alınan BSMV ve KKDF gibi vergisel yükümlülükler de hesaba katıldığında oluşacak faiz oranıdır. Finans matematiğinde de efektif faiz oranı olarak ifade edilen bu oran, muhasebe yazınına etkin faiz oranı olarak geçmiştir. Etkin faiz oranı, 39 no.lu Türkiye Muhasebe Standardı: Finansal Araçlar: Muhasebeleştirme ve Ölçme Standardı'nda, "*finansal aracın beklenen ömrü boyunca veya uygun olması durumunda daha kısa bir zaman dilimi süresince yapılacak gelecekteki tahmini nakit ödeme ve tahsilâtlarını tam olarak ilgili finansal varlık veya borcun net defter değerine indirgeyen oran*" olarak tanımlanmıştır (TMS 39,md. 9). Etkin faiz oranı tanımı tüketici kredileri sözleşmeleri açısından değerlendirildiğinde, banka açısından kredi alacağı ile ilgili olarak kredi vadesince tahsil edilecek tutarları tam olarak kredi alacağının net defter değerine indirgeyen oran olmaktadır.

Etkin faiz oranı hesaplanması sırasında, ilgili finansal aracın sözleşmeye bağlı tüm koşulları dikkate alınarak nakit akışları belirlenmelidir(TMS 39,md. 9). Örneğin, peşin ödemeler nakit akışı belirlenirken dikkate alınmalıdır. Bunun haricinde sözleşme kapsamında taraflar arasında ödenen tüm masraflar ile iskonto ve prim gibi unsurlar da etkin faiz oranı hesabına katılmalıdır. Bu nedenle tüketici kredi sözleşmelerinde yer alan peşin komisyonlar, diğer masraflar ve vergisel yükümlülükler etkin faizin hesaplanmasında dikkate alınmaktadır.

Efektif faiz oranı kullanılarak, faiz gelirlerinin ilişkili olduğu döneme dağıtılması ise etkin faiz yöntemi (EFY) olarak adlandırılmaktadır. Etkin faiz yöntemi paranın zaman değerini göz önünde bulunduran bir uygulamadır. Bu nedenle Türkiye Muhasebe Standartları açısından, tüketici kredilerinde iadenin konusu olan faiz gelirinin, dönemler arasındaki dağılımının etkin faiz oranı dikkate alınarak, etkin faiz yöntemine göre belirlenmesi ve iade edilecek tutarın bu dağılıma göre hesaplanması gerekmektedir. Bu yöntem sonucu ortaya çıkacak iade tutarı ile yönetmelik gereği kullanılacak akdi faiz oranına göre ortaya çıkacak iade tutarı arasında farklar olabilecektir.

3. Peşin Faizin İadesine İlişkin Usul Ve Esaslar

Krediye ilişkin erken ödeme yapılması durumunda gündeme gelecek peşin faizin iadesi konusu, kredinin tamamının erken ödenmesi (kredinin kapatılması) ve ara ödeme yapılması şeklinde iki ayrı başlıkta incelenmiştir.

Tüketici, kalan kredi borcunun tamamını vadesinden önce, herhangi bir tarihte bankaya ödeyebilir. Kredinin tamamının ödeme planında yer alan herhangi bir taksit tarihinde ödenmesi durumunda, vadesi gelen taksit ödemesine ek olarak geriye kalan taksit tutarları içerisindeki anapara borcu tahsil edilir. Ayrıca varsa o tarihe kadar tahsil edilmemiş faiz, vergi, harç ve benzeri yasal yükümlülükler de tahsil edilecek tutara ilave edilir (md.16/1).

Kredinin tamamının iki taksit arasında ödenmesi durumunda, en son ödenmiş taksit tarihi itibarıyla geriye kalan taksit tutarları içerisindeki anapara borcuna ek olarak ödeme planında yer alan en son ödenmiş taksit tarihi ile erken ödeme işleminin gerçekleştiği tarih arasında, anaparaya işleyen faiz tutarı ile o tarihe kadar tahsil edilmemiş faiz ile ilgili vergi, harç ve benzeri yasal yükümlülükler de tahsil edilecek tutara eklenir. Bu iki durum da kredinin tamamının erken ödenmesi halinde, akdi faize göre düzenlenmiş ödeme planında yer alan ve henüz tahakkuk etmemiş faizin müşteriden tahsil edilemeyeceğine ilişkin düzenlemeler olup yönetmelik öncesinde de bu şekilde uygulanmaktaydı (md.16/2).

Bu yönetmelik, faizin tamamının peşin tahsil edildiği akdi faiz oranı sıfır olan krediler ve faizin bir kısmının peşin tahsil edildiği düşük akdi faizli kredilerin erken ödenmesi durumunda ortaya çıkacak faiz iadesi açısından önemlidir. Yönetmelik, bu tür kredilerin erken ödenmesi durumunda, erken ödeme yapılan tarih ve tutar esas alınarak, akdi faiz oranı üzerinden peşin ödenen faizin erken ödeme tarihinden sonraki döneme ilişkin kısmının iade edilmesini gerektirmektedir.

Ara ödeme, tüketicinin ödeme planında yer alan bir taksit tutarından az olmamak üzere, herhangi bir tutarı vadesinden önce ödemesidir (md.17/1). Tüketicinin ara ödemede bulunması durumunda, kalan anapara borcu üzerinden, bir önceki taksit tarihi ile ara ödemenin yapıldığı tarih arasındaki gün sayısı dikkate alınarak hesaplanan faiz ile buna ilişkin vergi, harç ve benzeri yasal yükümlülükler toplamı tüketiciden tahsil edilir. Ara ödeme tutarından, tahsil edilen bu tutar dışında kalan kısım anapara borcundan düşülür. Bu işlem sonrası kalan anapara borcu için; aynı akdi faiz oranı ile kalan taksit sayısı ve ödeme tarihleri değiştirilmeden yeni taksit tutarı hesaplanarak ara ödeme sonrası için yeni bir ödeme planı oluşturulur (md.17/2).

Kredinin tamamının erken ödenmesi durumunda olduğu gibi ara ödeme yapılması durumunda da faizin tamamının veya bir kısmının tüketiciden peşin olarak tahsil edildiği kredilerde de, yönetmelik, ödeme yapılan tarih ve tutar esas alınarak akdi faiz oranına göre faiz iadesi yapılmasını gerektirmektedir (md.17/4).

Tüketicinin talep etmesi halinde, taksit sayısı değişmeyecek şekilde, erken ödemesi yapılan taksit sayısına göre, ödemesiz dönem veya tüketicinin talep etmesi ve tarafların mutabakatı ile mevcut ödeme planından farklı taksit sayısı ve ödeme tarihleri de belirlenebilir (md.17/2). Başka bir ifade ile tüketicinin ara ödemeden sonra kalan anapara borcu yeniden yapılandırılarak taksit sayısı ve tarihleri aynı kalarak veya mutabakat sağlanması durumunda değiştirilerek tüketici yeniden kredilendirilmiş olur.

4. Örnek Uygulama

Aylık %1,35 faiz oranı ile 12 aylık 5.000 TL kredi için X bankası tarafından verilen örnek ödeme planı Tablo 1’de gölgeli olarak sunulan sütunlarda olduğu gibidir. Bu kredi için bankanın, 250 TL peşin komisyon alması durumunda kredi kullanım tarihinde BSMV (%5) ve KKDF (%15) dâhil olmak üzere 300 TL kesinti yapılacaktır.

Örnek kredi için akdi faiz oranı aylık %1,35 olup efektif faiz oranı ise aylık olarak aşağıdaki gibi hesaplanmaktadır.

$$5.000 = \frac{300,00}{(1+i)^0} + \frac{461,83}{(1+i)^1} + \frac{461,83}{(1+i)^2} \dots + \frac{461,83}{(1+i)^{12}} \quad (1)$$

i (aylık) = %2,63

Yönetmelik gereği sözleşmede yer alması gereken yıllık efektif faiz oranı (yıllık toplam maliyet) ise;

$$5.000 = \frac{300,00}{(1+i)^0} + \frac{461,83}{(1+i)^{\frac{1}{12}}} + \frac{461,83}{(1+i)^{\frac{2}{12}}} \dots + \frac{461,83}{(1+i)^{\frac{12}{12}}} \quad (2)$$

i = %36,55 olarak hesaplanmaktadır.

Örnek kredi, faizin kısmen peşin alındığı bir tüketici kredisidir. Bu nedenle, kredinin tamamının erken ödenmesi veya ara ödeme yapılması durumunda peşin faizin (250 TL), erken veya ara ödeme tarihi ile akdi faiz oranı (yönetmeliğe göre) dikkate alınarak hesaplanan kısmının iade edilmesi gerekmektedir.

İade tutarının hesaplanabilmesi için peşin faizin, dönemlere dağıtılması gerekecektir. Peşin faizin dönemlere nasıl dağıtılacağı yönetmelikte net bir şekilde açıklanmasa da, yönetmeliğin ekinde yer alan örneklerde, peşin faiz tutarının toplam akdi faiz tutarına oranlanması ile bulunan katsayı yardımıyla yapıldığı görülmektedir.⁶ Hesaplanan katsayı, her taksit tarihinde ödeme planında yer alan faiz tutarıyla çarpılarak peşin faizin dönemlere dağılımı elde edilmektedir (Yönetmelik, ek 3).

Örnek kredi için bu katsayı 250 TL/451,67 TL= 0,5535'dir (Tablo 1). Örneğin, birinci taksit tarihinde, akdi faiz oranına göre hesaplanan ve ödeme planında yer alan 67,50 TL faiz ile ilişkili olarak peşin faizin 37,36 TL'si (67,50 x 0,5535) itfa edilmektedir. Peşin tahsil edilen faizin, yönetmelikte yer alan esaslara göre, aylar itibariyle dağılımı Tablo 1'deki gibi olmaktadır.

Örnek kredi için hesaplanan yıllık efektif faiz oranı yönetmelik kapsamında, sadece kredinin toplam maliyetini tüketiciye bildirme zorunluluğu nedeniyle sözleşmede yer alması gereken bir bilgi olarak kullanılmaktadır. Ancak daha önce ifade edildiği gibi, efektif faiz oranı, Muhasebe Standartlarında etkin faiz oranı olarak adlandırılmakta ve bu tür kredilerin de içinde yer aldığı finansal araçların değerlendirilmesinde bu oran kullanılmaktadır. Bu nedenle iade edilecek peşin faiz tutarının da bu orana göre hesaplanması muhasebe standartlarının bir gereğidir.

Yukarıdaki kredi örneğinde, etkin faiz yöntemine göre faizin dönemler arasındaki dağılımı Tablo 1'de yer alan toplam faiz sütununda görülmektedir. Ancak efektif faiz oranı peşin faize ek olarak vergisel yükümlülükler olan BSMV ve KKDF tutarlarını da içerdiğinden, kalan anaparaya uygulanan faiz oranı (BSMV ve KKDF hariç olmak üzere) aylık %2,19 (2,63/1,2) olmaktadır.

⁶Yönetmelik peşin faize ilişkin BSMV ve KKDF'nin iadesini öngörmediğinden, BSMV ve KKDF hariç tutar (örnek için 250 TL) dağıtılmıştır.

Tablo 1. Ödeme Planı ile Yönetmeliğe (Akdi Faiz Oranına) ve Etkin Faiz Yöntemine Göre Peşin Faizin Dağılımı

	Taksit	Ödeme Planına Göre Anapara	Ödeme Planına Göre Faiz (a)	Ödeme Planına Göre BSMV (b)	Ödeme Planına Göre KKDF (c)	Peşin Faizin Yönetmelik Kapsamında Dağılımı	Etkin Faiz Yöntemine Göre Toplam Faiz, Toplam BSMV, Toplam KKDF			Etkin Faiz Yöntemine Göre Peşin Faiz ve Peşin Faizle İlgili BSMV ve KKDF			Ödeme Planına Göre Kalan Anapara
							Toplam Faiz (d)	Toplam BSMV (e)	Toplam KKDF (f)	Peşin Faizin Dağılımı (d-a)	Peşin Faizle İlgili BSMV (e-b)	Peşin Faizle İlgili KKDF (f-c)	
			250	12,5	37,5								5.000,00
1	461,83	380,83	67,50*	3,38	10,13	37,36	103,05***	5,15	15,46	35,55	1,78	5,33	4.619,17
2	461,83	387,00	62,36**	3,12	9,35	34,52	95,64****	4,78	14,35	33,28	1,66	4,99	4.232,16
3	461,83	393,27	57,13	2,86	8,57	31,62	88,03	4,40	13,20	30,89	1,54	4,63	3.838,89
4	461,83	399,64	51,83	2,59	7,77	28,69	80,22	4,01	12,03	28,39	1,42	4,26	3.439,25
5	461,83	406,12	46,43	2,32	6,96	25,70	72,20	3,61	10,83	25,77	1,29	3,87	3.033,13
6	461,83	412,70	40,95	2,05	6,14	22,66	63,97	3,20	9,60	23,03	1,15	3,45	2.620,43
7	461,83	419,38	35,38	1,77	5,31	19,58	55,53	2,78	8,33	20,16	1,01	3,02	2.201,05
8	461,83	426,18	29,71	1,49	4,46	16,45	46,87	2,34	7,03	17,15	0,86	2,57	1.774,88
9	461,83	433,08	23,96	1,20	3,59	13,26	37,97	1,90	5,70	14,01	0,70	2,10	1.341,80
10	461,83	440,10	18,11	0,91	2,72	10,03	28,85	1,44	4,33	10,73	0,54	1,61	901,70
11	461,83	447,23	12,17	0,61	1,83	6,74	19,48	0,97	2,92	7,31	0,37	1,10	454,47
12	461,83	454,47	6,14	0,31	0,92	3,40	9,87	0,49	1,48	3,73	0,19	0,56	0,00
TOPLAM	5.542	5.000	451,67	22,58	67,75	250,00	701,67	35,08	105,25	250	12,50	37,50	

* kalan anapara x akdi faiz oranı = 5.000 x %1,35

** kalan anapara x akdi faiz oranı = 4.619,17 x %1,35

*** masraflar hariç kullanılan net kredi x EFO (5.000 -300) x %2,19

**** 4.700 – [taksit tutarı – (faiz+BSMV+KKDF)] x EFO = 4.700 –[461,83-(103,05+5,15+15,46)] x %2,19 = 4361,82 x %2,19

%2,19 aylık faiz oranı,akdi faiz ve peşin komisyonu birlikte içerdiğinden, Tablo 1’de yer alan toplam faiz tutarları, o aya ilişkin akdi faiz oranına göre hesaplanan faizler ile peşin tahsil edilen faizin aynı aya dağıtılan kısmından oluşmaktadır. Bu nedenle, efektif faiz oranına göre hesaplanan aylık faiz tutarı ile akdi faiz tutarı arasındaki fark, peşin faizin o döneme dağıtılan tutarını vermektedir. Örneğin, 1. taksit tarihinde efektif faiz oranına göre hesaplanan faiz tutarı (BSMV ve KKDF hariç) 103,05 TL iken akdi faiz tutarı 67,50 TL’dir. Bu nedenle efektif faiz yöntemine göre ilgili aya dağıtılan peşin komisyon 35,55 TL (103,05-67,50) olmaktadır.

7. Taksitle birlikte, tüketiciden tahsil edilecek tutar; taksit tarihi itibarıyla kalan anapara, bir önceki taksit tarihi itibarıyla kalan anaparaya işleyen faizve bu faizle ilgili yasal yükümlülükler olan KKDF ve BSMV kadar olacaktır. Etkin faiz yöntemi, sadece peşin faizin dağılımını etkilediğinden kalan anapara ve kalan anaparaya ilişkin biriken faiz ve bu faizle ilgili yasal yükümlülükler olan KKDF ve BSMV, ödeme planındaki ile aynı olacaktır. Bu nedenle etkin faiz yöntemine göre tüketiciden tahsil edilecek tutar değişmemekle birlikte, iade edilecek peşin faiz tutarı etkilenecektir.

Tablo 2. Kredinin Tamamının Erken Ödenmesi Durumunda Müşteriden Tahsil Edilecek Tutar (Akdi Faiz ve Etkin Faiz Oranı Açısından Aynıdır)

Kalan Anapara	Bir önceki taksit tarihi itibarıyla	2.620,43
Biriken Faiz	(2.620,43 x %1,35 x30/30)	35,38
BSMV	(35,38 x % 5)	1,77
KKDF	(35,38 x % 15)	5,31
TOPLAM		2.662,89

Tablo 3. Kredinin Tamamını Erken Ödenmesi Durumunda Tüketicie İade Edilecek Peşin Faiz Tutarı

	Yönetmeliğe Göre		Etkin Faiz Yöntemine Göre	
Tahakkuk Eden Peşin Faiz	37,36+34,52...+[19,58x (30/30)]	200,13	35,55+33,28...+[20,16x (30/30)]	197,07
Kalan Peşin Faiz	250-200,13	49,87	250-197,07	52,93
İade Edilecek Peşin Faiz		49,87		52,93

Kredinin tamamının erken kapatılması, tüketicinin talebine göre her zaman mümkün olduğundan iki taksit tarihi arasında da yapılabilecektir. Örneğin, Kredi 7. taksitten 20 gün önce kapatılırsa hesaplamalar, 7. taksitteki faizin 10/30’u alınarak yapılacak ve BSMV ve KKDF tutarları da hesaplanan bu faize göre değişecektir. Aynı şekilde tahakkuk eden ve iade edilecek peşin faiz tutarı için yapılacak hesaplamalarda da 7. ay için toplamda tahakkuk edecek tutarın 10/30’u dikkate alınarak hesaplama yapılacaktır.

Tüketicinin 7.taksitin ödeneceği tarihte 1.000 TL ara ödeme yapması durumunda ise iade edilecek peşin faiz tutarını bulmak için, öncelikle 7. taksit tarihi itibarıyla yapılan ara ödeme sonrası kalan anapara hesaplanmalıdır. Ödenen 1.000 TL’nin bir kısmı, bir önceki taksit tarihi itibarıyla biriken faiz ve bu faize ilişkin BSMV ve KKDF’ye ilişkindir. Diğer kısmı ara ödeme öncesi kalan anaparadan düşülerek, ara ödeme sonrası kalan anapara hesaplanır.

Tablo 4. Ara Ödenme Yapılması Durumunda Müşteriden Tahsil Edilecek Tutar (Akdi Faiz ve Etkin Faiz Oranı Açısından Aynıdır)

Kalan Anapara	Bir önceki taksit tarihi itibarıyla	2.620,43
Biriken Faiz	(2.620,43 x % 1,35 x30/30)	35,38
BSMV	(35,38 x % 5)	1,77
KKDF	(35,38 x % 15)	5,31
Faiz+KKDF+BSMV		42,46
Ara ödemedan kalan tutar	1.000 – 42,46	957,54
Ara ödeme sonrası kalan anapara	2.620,43 – 957,54	1.662,89

İade edilecek peşin faiz tutarını bulmak için ise ara ödeme sonrası kalan anaparanın, akdi faiz oranı ile yeniden taksitlendirilmesi gerekir. Hesaplamalarda ara ödeme sonrası kalan anapara, kredinin kalan vadesine göre taksitlendirilmiştir. Kalan 5 aylık vade için ara ödeme sonrası kalan anapara tutarı 1.662,89 TL'nin, aylık %1,35 faiz oranı üzerinden (KKDF ve BSMV dahil aylık %1,62 faiz oranı) yeniden taksitlendirilmesi durumunda, aylık taksit tutarı aşağıdaki gibi hesaplanmaktadır.

$$\begin{aligned} & \text{Aylık Taksit Tutarı} \\ & = \frac{1.662,89}{\frac{1}{(1 + \%1,62)^1} + \frac{1}{(1 + \%1,62)^2} + \dots + \frac{1}{(1 + \%1,62)^5}} \end{aligned} \quad (2)$$

Aylık Taksit Tutarı= 348,9144 TL.

Bu taksit tutarına göre, ara ödeme sonrası ortaya çıkan yeni ödeme planı Tablo 5'deki gibi olacaktır. Ara ödeme yapılan tarih itibarıyla kalan peşin faizin ne kadarının iade edileceği, ara ödeme öncesi ve ara ödeme sonrası ortaya çıkan peşin faiz dağılımlarının ikisi de dikkate alınarak hesaplanmaktadır.

Yönetmeliğe göre, ilk ödeme planında henüz tahakkuk etmemiş faizler toplamı (son 5 ay için) 90,10 TL (29,71+23,96+18,11+12,17+6,14), ara ödeme sonrası ödeme planında ise 68,07 TL'dir. Kalan peşin faizin iade edilecek kısmı, ilködeme planında ara ödeme tarihine kadar tahakkuk eden faizler ile ara ödeme sonrası ödeme planındaki henüz tahakkuk etmemiş faizler arasında ortaya çıkan farkla ilgilidir. Ara ödeme sonrası henüz itfa edilmemiş 49,87 TL peşin faiz, ara ödeme yapılmaması durumunda ilk ödeme planına göre tahakkuk edecek 90,10 TL faizle ilgili olup, 49,87 TL peşin faizin ne kadarının ara ödeme sonrası tahakkuk edecek 68,07 TL faizle ilgili olduğu hesaplanması ve kalan kısmının iade edilmesi gerekmektedir. Bu durumda iade edilecek peşin faiz, aşağıdaki şekilde hesaplanır:

$$12,19 = 49,87 \times \left(1 - \frac{68,07}{90,10}\right) \quad (3)$$

Başka bir ifade ile tüketici ara ödeme sonrası kalan vade olan 5 ay için, (49,87-12,19) 37,68 TL peşin faiz ödeyecektir. Yeni ödeme planına göre peşin faizin dağılımı, her ay tahakkuk edecek faiz tutarının (37,68/68,07) 0,55 katı kadar olacaktır.

Tablo 5. Ara Ödeme Sonrası Ödeme Planı ile Yönetmeliğe (Akdi Faiz Oranına)ve Etkin Faiz Yöntemine Göre Peşin Faizin Dağılımı

	Taksit	Ödeme Planına Göre Anapara	Ödeme Planına Göre Faiz (a)	Ödeme Planına Göre BSMV (b)	Ödeme Planına Göre KKDF (c)	Peşin Faizin Yönetmeliğe Kapsamında Dağılımı	Etkin Faiz Yöntemine Göre Toplam Faiz, Toplam BSMV, Toplam KKDF			Etkin Faiz Yöntemine Göre Peşin Faiz ve Peşin Faizle İlgili BSMV ve KKDF			Ödeme Planına Göre Kalan Anapara
							Toplam Faiz (d)	Toplam BSMV (e)	Toplam KKDF (f)	Peşin Faizin Dağılımı (d-a)	Peşin Faizle İlgili BSMV (e-b)	Peşin Faizle İlgili KKDF (f-c)	
			48,22	2,41	7,23								1.662,89
1	348,91	321,98	22,45	1,12	3,37	12,43	38,05	1,90	5,71	12,96	0,65	1,94	1.340,91
2	348,91	327,19	18,10	0,91	2,72	10,02	30,86	1,54	4,63	10,59	0,53	1,59	1.013,72
3	348,91	332,49	13,69	0,68	2,05	7,58	23,46	1,17	3,52	8,11	0,41	1,22	681,23
4	348,91	337,88	9,20	0,46	1,38	5,09	15,86	0,79	2,38	5,52	0,28	0,83	343,35
5	348,91	343,35	4,64	0,23	0,70	2,57	8,04	0,40	1,21	2,82	0,14	0,42	0
TOPLAM	1.744,55	1.662,89	68,07	3,40	10,21	37,68	116,27	5,81	17,44	39,99	2,00	6,00	

Tablo 6. Ara Ödeme Yapılması Durumunda Müşteriye İade Edilecek Peşin Faiz Tutarı

	Yönetmeliğe Göre		EFO'ya Göre	
Tahakkuk Eden Peşin Faiz	37,36+...+19,58	200,13	35,55+...+20,16	197,07
Kalan Peşin Faiz	250-200,13	49,87	(1.662,89-1.614,93)/1,2	39,99
İade Edilecek Peşin Faiz		12,19	250-(197,07+39,99)	12,96

Etkin faiz yöntemine göre dağıtım yapıldığında, yönetmelik kapsamında yapılan hesaplamalarda olduğu gibi kalan 5 aylık vade için tüketiciye yine 1.662,89 TL kredi kullanılacaktır. Ara ödeme sonrası, kalan anapara için sözleşmenin yapıldığı tarihteki aynı akdi faiz oranını göre taksitlendirme yapılacağından taksitler yine 348,91 TL olacaktır. Ara ödeme sonrası kredi taksitlerinin, daha önce hesaplanan etkin faiz oranına göre bugünkü değeri ile kalan anapara arasındaki fark, tüketicinin ara ödeme sonrası katlanması gereken peşin faiz tutarını verecektir. Aylık taksit tutarı 348,91 TL olan 5 aylık kredinin etkin faiz oranına göre bugünkü değeri 1.614,93 TL olarak hesaplanmaktadır.

$$1.614,93 = \frac{348,9144}{(1 + \%2,63)^1} + \frac{348,9144}{(1 + \%2,63)^2} \dots + \frac{348,9144}{(1 + \%2,63)^5} \quad (4)$$

1.662,89 TL ile 1.614,93 TL arasındaki fark olan 47,96 TL, BSMV ve KKDF dahil olmak üzere (hesaplama kullanılan aylık %2,63 faiz oranı, KKDF ve BSMV dahil maliyetler) peşin faiz tutarını vermektedir. Bu nedenle ara ödeme sonrası tüketici, BSMV ve KKDF hariç 39,97 TL (47,96/1,2) peşin faiz tahakkuk ettirecektir. BSMV ve KKDF hariç olmak üzere tüketicinin ara ödeme öncesi ve sonrası tahakkuk ettirdiği toplam peşin faiz tutarı 237,04 TL (197,07+39,97) olacak ve tüketiciye iade edilmesi gereken tutar 12,96 TL (250 - 237,04) olarak hesaplanacaktır.

Akdi faiz oranına göre peşin faizin dağılımı ile efektif faiz oranına göre peşin faizin dağılımı arasındaki farklar, paranın zaman değerinin yönetmelikte doğru bir şekilde dikkate alınmamış olmasından kaynaklanmaktadır. Ödeme planında yer alan faiz tutarları (akdi faizler) belirli dönemlerde yapılan ödemeler sonrası kalan anapara üzerinden hesaplanmaktadır. Peşin faiz ise kredi kullanım tarihinde tek seferde ödenmektedir. Paranın zaman değeri açısından, peşin faiz ile akdi faiz oranına göre hesaplanan faiz tutarları aynı olmadığından peşin faizin, akdi faiz tutarları dikkate alınarak dağıtılması da doğru olmamaktadır. Etkin faiz yönteminde ise, bütün ödeme ve tahsilatların yapıldığı zamana göre değerleri dikkate alındığından, bu sorun ortadan kalkmış olmaktadır.

Bankalar, faizin tamamını peşin olarak akdi faiz oranı sıfır olan krediler de kullanılabilmektedirler. Böyle bir kredinin ödeme planında devresel faiz görülmeyeceğinden yönetmeliğin bakış açısı ile peşin faizin dönemlere dağıtılması mümkün olmayacaktır. Etkin faiz yöntemi uygulandığında bu sakınca da ortadan kalkacaktır.

5. Tüketici Kredilerinde Banka ve Sigorta Muameleleri Vergisi (BSMV) ve Kaynak Kullanımını Destekleme Fonu (KKDF)

BSMV, 23 Temmuz 1956 tarihli ve 6802 sayılı Gider Vergileri Kanunu ile düzenlenen ve banka ve sigorta işlemlerini vergilemeyi hedefleyen bir tür gider vergisidir (Çakıcı & Ceylan, 2014a:27). 6802 sayılı Kanunun 28 inci maddesine göre banka ve sigorta şirketleri ile bankerler, her ne şekilde olursa olsun yapmış oldukları bütün muameleler dolayısıyla kendi lehlerine her ne nam ile olursa olsun nakden veya hesaben aldıkları paralar banka ve sigorta muameleleri vergisine tabidir. Banka ve sigorta şirketleri, yapmış oldukları finansal kiralama işlemleri banka ve sigorta muameleleri vergisine tabi değildir. 6802 sayılı Kanunun 31 inci maddesinde BSMV'nin matrahı lehe alınan para olarak belirtilmiştir. Bankaların kullandıkları tüketici kredileri kapsamında bu matrah alınan masraf, komisyon ve faiz tutarlarıdır.

BSMV'nin kanuni oranı % 15 olup 6802 sayılı Kanunun 33'üncü maddesinin verdiği yetkiye istinaden çıkarılan Bakanlar Kurulu Kararları ile genel oran % 5, bazı işlemlerde ise vergi oranı % 1 olarak belirlenmiştir. 07.10.1998 tarihli ve 98/11795 sayılı BKK ile (98/11591 sayılı BKK'da değişiklik) tüketici kredileri kapsamında bankalar tarafından lehe alınan paralar için günümüzde uygulanan oran %5'tir.

KKDF ise, 13.12.1984 tarihli ve 84/8860 sayılı Bakanlar Kurulu Kararıyla, ihracatın ve yatırımların teşviki amacıyla Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası A.Ş. yönetiminde 15.12.1984 tarihinde kurulmuş bir fondur. KKDF'nin ilk olarak, kesinti yapılması ve toplanan kesintilerden oluşan kaynaktan prim desteği sağlanması şeklinde uygulanmıştır. Günümüzde ise sadece kesinti yapılması uygulamasına devam edilmektedir. (Çakıcı & Ceylan, 2014b: 49). KKDF kesintisinin mevcut dayanağı, 4684 sayılı Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunun geçici 3'üncü maddesinde yer alan düzenlemelerdir. Bu Kanun'un geçici 3 maddesinin a fıkrası ile KKDF uygulamasının yürütülmesi, 01.01.2002 tarihinden itibaren Merkez Bankası'ndan Maliye Bakanlığı'na devredilmiştir. Bu Kanun uyarınca KKDF, Maliye Bakanlığı'nca vergi kanunlarındaki tahakkuk ve tahsilât hükümlerine göre takip ve tahsil edilmektedir.

Türk Lirası kredilerde, KKDF kesintisinin matrahını, krediye tahakkuk ettirilen faiz tutarı oluşturmakta ve KKDF kesintisi tutarı, tahakkuk ettirilen faiz tutarına KKDF kesintisi oranı uygulanmak suretiyle hesaplanmaktadır. Tüketicilerle yapılan kredi sözleşmelerinde, düşük veya sıfır faiz oranı ile kredi kullandırılması halinde bankalar ve finansman şirketlerince komisyon veya benzeri ücret adı altında alınan bedeller faiz niteliğinde olabilmektedir. Alınan komisyon ve ücretlerin faiz niteliğinde olması durumunda KKDF kesintisi yapılması gerekmektedir.

01.01.2002 tarihinden itibaren KKDF oranlarını belirlemeye Bakanlar Kurulu yetkili kılınmıştır. Bakanlar Kurulu kesinti oranlarını sifıra kadar indirebilmekte, 15 puana kadar yükseltebilmekte veya kesintiyi tümüyle kaldırabilmektedir(4684 sayılı Kanun, geçici madde 3 (a)). Halihazırda KKDF kesintisi uygulaması 12.05.1988 tarihli ve 88/12944 sayılı Kararnamede belirlenen usul ve esaslar çerçevesinde 6 Sıra No.lu Tebliğde yer alan açıklamalara göre yürütülmektedir. Bu tebliğe göre, bankalar ve finansman şirketlerince gerçek kişilere ticari amaçla kullanılmamak kaydıyla verilen tüketici kredilerinde KKDF oranı %15, diğer kredilerde ise %0'dır

BSMV'nin mükellefleri; banka, banker ve sigorta şirketleri olup banka ve sigorta şirketleri, finansal kiralama işlemleri hariç, yaptıkları bütün işlemler için BSMV'nin mükellefidirler (6802 Sayılı GVK, md.30). KKDF kesintisi yapmakla ve ödemekle yükümlü olanlar KKDF kesintisinin mükellefleri olup bunlar; kredi kullanan, krediyi kullandıran veya özellikle yurt dışından sağlanan kredilerde kredinin kullanılmasına aracılık eden ve vadeli ithalatta tahsilâtı yapan bankalar ile finansman şirketleridir (88/12944 sayılı KKDF Hakkında Karar, md. 5).

Dolaylı vergilerde verginin kanuni mükellefinin vergi yüklenicisi olmazı arzu edilmeyen bir durumdur (Şenyüz, Yüce ve Gerçek, 2011a:64). Banka ve sigorta şirketleri ödedikleri BSMV işlemin karşı tarafına yansıtmakta ve müşteriden tahsil etmektedirler. Bu nedenle, banka, banker ve sigorta şirketlerinin hesapladıkları BSMV müşteriden tahsil etmeleri ilgili kanunların bir sonucu olarak görülebilir (Akdoğan, 2001:448). Aynı şekilde KKDF'de tüketici kredilerinde tüketiciden kesilmektedir. Mükellefin banka ve olmasına karşın peşin faizle ilgili BSMV ve KKDF'nin yüklenicisinin ve dolayısıyla hak sahibinin tüketici olması, iade sürecini zorlaştırmaktadır.

6. Tüketici Kredilerinde Peşin Faiz ile İlgili Banka ve Sigorta Muameleleri Vergisi (BSMV) ve Kaynak Kullanımını Destekleme Fonu (KKDF) İadesi

Tüketici kredilerinde, BSMV ve KKDF'nin hesaplanmasına esas olan matrahın miktarında sonradan meydana gelen azalma nedeniyle, daha önce ödenen verginin düzeltilerek iadesi konusunda doğrudan bir düzenleme bulunmamaktadır.6802 sayılı Kanun'daBSMV'nin iadesi ile ilgili, sadece sigorta şirketlerinin iptal ettikleri sigorta muameleleri için düzenleme yapılmıştır (md 31/5). Diğer mükellefler ve sigorta muameleleri içinde iptal edilen işlemler ile ilgili olarak 6802 sayılı Kanun ile ilgili olarak çıkarılan genel tebliğlerde de herhangi bir düzenleme yer almamaktadır.KKDF'nin iadesi konusugeneral olarak düzenlenmiş olmakla birlikte özellikle tüketici kredilerindeki faiz iadesi ile ilgili bir düzenleme yoktur.

BSMV'nin iadesi konusunda Maliye Bakanlığı Gelirler Genel Müdürlüğü tarafından 10.02.2000 tarihli ve 2000/1 Sıra No.lu BSMV İç Genelgesi mevcuttur. Bu genelgede, beyan edilerek ödenen BSMV ile ilgili olarak bankalarca tüketici lehine faiz indirimine gidilmesi veya yanlışlıkla fazla uygulanan faiz oranının indirilmesi gibi nedenlerle, daha önce ödenen BSMV'nin düzeltilmesine yönelik bankalarca talepte bulunulması ve bu hususun idarece tespiti halinde, daha önce beyan edilerek ödenen vergilerin düzeltme hükümleri çerçevesinde düzeltilerek iade edilmesi uygun görülmüştür. peşin faizin kısmi olarak iadesi, tüketici lehine faiz indirimine gitmek anlamına geldiğinden, bu iç genelgeye göre BSMV'nin düzeltme hükümleri çerçevesinde iade edilmesimümkün görünmektedir.

Ayrıca, BSMV ve KKDF'yidoğuran işlemlerin sonradan iptal edilmesi ve bunlarla ilgili vergilerin düzeltilmesinde (red ve iade edilmesi) 213 sayılı Vergi Usul Kanun'un 116-126'ncı maddeleri yol gösterici olmaktadır. 213 sayılı Kanununun 116'ncı maddesinde vergi hatası, vergiye ilişkin hesaplarda veya vergilendirmede yapılan hatalar yüzünden haksız yere fazla veya eksik vergi istenmesi veya alınması olarak tanımlanmıştır. Buna göre, beyan edilerek ödenen BSMV ve KKDF'nin Vergi Usul Kanununun 116'ncı ve müteakip maddelerinde yer alan hatalar kapsamına girmesi ve bu durumun idarece tespiti halinde düzeltme hükümlerine göre verginin iade edilmesi gerekir.

Nitekim, KKDF'nin iadesi konusunda ise Maliye Bakanlığı tarafından Ankara ve İstanbul Defterdarlıklarına gönderilen 16.12.2002 tarihli ve 54626 sayılı genel yazı ile 16.12.2002 tarihli ve 54627 sayılı genel yazılarda; KKDF gelirlerinden fazla veya yersiz yapılan tahsilatların iadesinin, banka genel müdürlüklerinin, özel finans kurumları ve finansman şirketlerinin bağlı oldukları vergi daireleri tarafından yerine getirileceği; mükelleflerin talebi incelenerek doğruluğu tespit edildikten sonra VUK'un düzeltmeye ilişkin hükümleri ve işlem yönergesinde belirtilen esaslar doğrultusunda işlem yapılacağı fazla veya yersiz yatırılan KKDF tutarlarının bildirecekleri banka hesap numarasına yatırılması konusunda ilgili vergi dairelerine müracaat etmeleri gerektiği bildirilmiştir.

Vergi idaresi, bu maddeler kapsamında BSMV iadesine ilişkin sadece vergi hatası olduğuna kanaat getirmesi halinde ödenen verginin reddi ve iadesini kabul etmektedir. İşlem yapıldıktan sonra tarafların karşılıklı rızaları ile bu işlemde vazgeçilmesi hallerinde ise BSMV'nin işleme bağlı olarak ortaya çıkması ve işlemin (sonradan vazgeçilmiş ya da değiştirilmiş olsa da) gerçekleşmiş bulunması sebebiyle red ve iade taleplerini kabul etmeme yönünde bir yaklaşım sergilemiştir. Diğer taraftan, konuya ilişkin olarak Yüksek mahkemenin kararları detaylı olarak incelendiğinde, vergiyi doğuran olayın geçersiz olması ya da tarafların karşılıklı irade beyanlarını değiştirerek vergiyi doğuran olayı mutlak butlan ile "yok" saymaları sonucunu doğuran yeni bir irade beyanında bulunmaları halinde BSMV'nin alınmaması, daha önce ödenmiş ise iadesi gerektiği yönünde kararlar aldığı anlaşılmaktadır (Tanrıverdi, 2010:133,137).

Ayrıca KDV uygulaması, genel olarak teslim ve hizmetleri (KDVK, md.1-5) ve dolayısıyla bankacılık hizmetlerini de kapsamaktadır. Bankacılık ve sigortacılık işlemlerini vergilendirilmesini sağlayan BSMV, aynı vergi konusunu kapsayan KDV kapsamına alınmayarak ayrı bir gider vergisi türü olarak korunmuştur (Şenyüz, Yüce ve Gerçek, 2011b: 297). Bankacılık hizmetlerinin hem KDV'ye hem de BSMV'ye tabi olması mükerrer vergilendirmeye yol açacağından, bunu önlemek amacıyla KDV'nin konusuna girmekle birlikte BSMV'ye tabi tutulan işlemler KDV Kanunda özel bir hükümlerle KDV'den istisna edilmiştir (KDVK Md. 17/4(e)).

Bu nedenle BSMV'nin matrahında meydana gelen değişiklik nedeniyle iade edilmesi şeklinde sonuçlanan davalar, yine bir muamele vergisi olan KDV'nde; malların iade edilmesi, işlemin gerçekleşmemesi, işlemde vazgeçilmesi veya sair sebeplerle matrahta değişiklik olduğu hallerde, vergiye tabi işlemleri yapmış olan mükellef bunlar için borçlandığı vergiyi; bu işlemlere muhatap olan mükellef ise indirme hakkı bulunan vergiyi değişikliğin mahiyetine uygun şekilde ve değişikliğin gerçekleştiği dönem içinde düzeltilmesine imkân vermesi ile uyumlu olmaktadır (KDVK, Md. 35).

Ancak iadenin uygulanmasındaki sorun, iade talebinin öncelikle krediyi kullananlar tarafından kredi kullandıran bankaya yapılacak olmasıdır. Bankalar ve finansman şirketleri fazla veya yersiz ödeme nedeniyle iade talebinde bulunamamaktadır. Bankalar ve finansman şirketleri mükellef olmasına karşın böyle bir talepte bulunamamaları, vergiyi yansıtmaması nedeniyle hak sahibi olan tarafın krediyi kullanmasından kaynaklanmaktadır. KKDF iadesi talebi hak sahibi veya vekili tarafından; banka genel müdürlüklerinin ve finansman şirketlerinin bağlı oldukları vergi dairelerine verilecek bir dilekçe ile (yazılı başvuru üzerine) yapılması gerekecektir (Çakıcı & Ceylan, 2014b:305).

Ayrıca, sözleşme serbestisinin olduğu bir hukuk düzeninde tafralar arlarındaki bir sözleşmeyi değiştirebilir ya da iptal edebilirler. İptal edilen veya değiştirilen tüketici kredisi sözleşmesi nedeniyle bankaya yüklenen edimler, banka tarafından yerine getirilmemiş dolayısıyla ortada bir bankacılık hizmeti kalmamış olacaktır. Olmayan hizmetin BSMV'ye tabi olması ve olmayan bir hizmetten KKDF kesintisi yapılması BSMV ve KKDF'nin varlık sebebine uygun düşmemektedir. BSMV ve KKDF için matrah olarak kabul edilen faizin ortadan kalkmış olması nedeniyle ödenmiş bulunan BSMV ve KKDF'nin de iadesi gerektiğini düşünülmektedir (Tanrıverdi,2010:135).

Bu nedenlerle peşin faiz iade tutarına ilgili BSMV ve KKDF'nin eklenmesi durumunda örnek kredi için; 7. taksitle birlikte kredinin tamamını erken kapatılması durumunda tüketiciye, yönetmeliğe göre, iade edilecek peşin faiz tutarı (49,87 TL) %20 artarak (%5 BSMV ve %15 KKDF)59,84 TL olacaktır. Aynı taksit tarihinde 1.000 TL ara ödeme yapılması durumunda da iade edilecek toplam tutar, 12,19 TL'den 14,63 TL'ye (12,19 x 1,2) çıkacaktır. Etkin faiz yönteminde de iade edilecek tutarlar da % 20 oranında artacak ve birinci durumda 52,93 TL'den 63,52 TL'ye ikinci durumda ise 12,96TL'den 15,55 TL'ye çıkacaktır.

7. Sonuç

Gümrük ve Ticaret Bakanlığı tarafından 22.05.2015 tarihinde yayımlanan Tüketici Kredileri Sözleşmeleri Yönetmeliği, tüketici kredileri ile ilgili kapsamlı bir düzenleme olup bankalar ve tüketiciler arasındaki peşin faiz iadesine ilişkin anlaşmazlıkları da ortadan kaldıracak olması nedeniyle önemli bir düzenlemedir.

Yönetmelik, tüketicilerin kredinin tamamının erken ödenmesinin yanı sıra ara ödeme olarak ifade edilen, bir taksitten az olmayan erken ödemelerde de bankalar tarafında peşin faiz iadesini yapılması gerektirmektedir. Yönetmeliğe göre peşin faiz iadesi, kredinin kullanım tarihinde belirlenen akdi faiz oranına göre yapılmaktadır. Peşin faizin kredi ödeme planında yer alan akdi faizler toplamına oranlanması ile bulunan katsayı, peşin faizin dönemlere dağıtımında ilgili dönemin akdi faizi ile çarpılarak elde edilmektedir. İade tutarı da bu dağılıma göre belirlenmektedir. Ödeme planının hazırlanmasında akdi faizin esas alındığı, bu nedenle peşin faizin dağılımının ödeme planında yer alan faiz dağılımına uygun olması gerektiği düşüncesinden hareket edildiğinde doğru bir uygulama olarak görülmektedir.

Ancak, bu uygulamada peşin faizin kredi kullanım tarihinde tek seferde tahsil ediliyor olmasına karşın, dağıtımın dönemler itibariyle kalan anaparaya uygulanan akdi faize oranına göre ortaya çıkan faiz tutarları baz alınarak dağıtılması paranın zaman değeri açısından farklı iki tahsilatın aynıymış gibi ele alınması anlamına gelmektedir. Ayrıca, yönetmelikte önerilen bu yöntem akdi faiz oranı sıfır olan tamamen peşin faizli krediler açısından uygulanması mümkün olmayan bir yöntemdir. Bu tür kredilerde ödeme planında faiz olmayacak ve peşin faizin dönemlere dağıtımı da yapılamayacaktır. Dağıtımı yapılamayan peşin faiz için iade edilecek tutarı da belirlenemeyecektir.

Yönetmelik, peşin faiz uygulamasının iadesi konusunda önemli bir adım olmakla beraber bu iki konuda sorun yaratabilecektir. Bu sorunları ortadan kaldıracak

uygulama, hâlihazırda bankalar tarafından uygulanmakta olan 39 no.lu Finansal Araçlar: Muhasebeleştirme ve Ölçme Türkiye Muhasebe Standardı'nda yer alan etkin faiz yöntemidir. Etkin faiz oranı kullanılarak faiz gelirlerinin dönemlere dağıtılmasını sağlayan etkin faiz yöntemi, sıfır faizli krediler için de peşin faizin dağılımını yapılabildiği paranın zaman değerinin dikkate alan bir yöntemdir. Yönetmelikte sadece kredinin toplam maliyetini gösteren ve tüketiciye bildirilmesi gereken bir oran olarak kalmış efektif faiz oranı, ilgili standartta yer alan etkin faiz oranıdır. Dolayısıyla peşin faizin dağıtılmasında, yönetmelik gereği zaten hesaplanacak olan efektif faiz oranının akdi faiz oranı yerine kullanılması hem bahsedilen sakıncaları ortadan kaldıracak hem de bankaların uyguladıkları bu standart açısından da uyumlu olacaktır.

Peşin faizin iadesi ile ilgili bir diğer konu, iade edilen peşin faize ilişkin vergisel yükümlülüklerin de iade edilip edilmeyeceğidir. Bu konuda, Maliye Bakanlığı Gelirler Genel Müdürlüğü'nün BSMV İç Genelgesi ve genel yazıları ile VUK ve KDVK'nda yer alan düzenlemeler de yol gösterici nitelikte olup, peşin faizle ilgili BSMV ve KKDF'nin de iadesinin yapılması da uygun olacaktır.

Kaynakça

- 12.05.1988 Tarih ve 88/12944 Sayılı Kararnameye ilişkin Kaynak Kullanımını Destekleme Fonu Hakkında Tebliğ, Tebliğ No:6, 26.08.1989 Tarih ve 20264 Sayılı Resmi Gazete.
- 213 sayılı Vergi Usul Kanun
- 3065 Sayılı Katma Değer Vergisi Kanunu
- 6802 sayılı Gider Vergileri Kanunu
- Akdoğan, A.(2001). *Türk Vergi Sistemi ve Uygulaması*, Gözden Geçirilmiş 3. Baskı, Ankara: Gazi Kitabevi.
- Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnemelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun, Kanun No: 4684, 03.07.2001 Tarih ve 24451 Sayılı Resmi Gazete.
- Çakıcı, Ö. , & Ceylan, M. (2014a). *Banka ve Sigorta Muameleleri Vergisi Teori-Uygulama- Mevzuat*, Türkiye Bankalar Birliği Yayınları, İstanbul, Yayın No: 301.
- Çakıcı, Ö. , & Ceylan, M. (2014b). *Kaynak Kullanımını Destekleme Fonu Teori-Uygulama- Mevzuat*, Türkiye Bankalar Birliği Yayınları, İstanbul, Yayın No: 302.
- Gümrük ve Ticaret Bakanlığı, Konut Finansmanı Sözleşmeleri Yönetmeliği, 28.05.2015 tarih ve 29369 sayılı Resmi Gazete
- Gümrük ve Ticaret Bakanlığı, Tüketici Kredileri Sözleşmeleri Yönetmeliği, 22.05.2015 Tarih ve 29363 Sayılı Resmi Gazete.
- Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurulu, TMS 39 Finansal Araçlar: Muhasebeleştirme Ve Ölçme.

Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi, ICAFR 16 Özel Sayısı
Int. Journal of Management Economics and Business, ICAFR 16 Special Issue

Kaynak Kullanımını Destekleme Fonu Kurulması Hakkında Bakanlar Kurulu Kararı,
Karar No: 84/8860, 07.06.1998 Tarih ve 19835 Sayılı Resmi Gazete.

Maliye Bakanlığı, 16.12.2002 tarihli ve 54626 sayılı genel yazı

Maliye Bakanlığı, 16.12.2002 tarihli ve 54627 sayılı genel yazı

Maliye Bakanlığı, Gelirler Genel Müdürlüğü, 10.02.2000 tarihli ve 2000/1 Sıra No.lu
BSMV İç Genelgesi

Şenyüz, D., Yüce, M., & ve Gerçek,A.(2011a). *Vergi Hukuku*, 2. Baskı, Bursa, Ekin
Basım Yayın Dağıtım.

Şenyüz, D., Yüce, M., & ve Gerçek,A.(2011b). *Türk Vergi Sistemi Dersleri*, 5. Baskı,
Bursa, Ekin Basım Yayın Dağıtım.

Tanrıverdi, S. (2010). *Banka Muameleleri Vergisinin Bankacılık Sektöründe Rekabeti*
Bozuzu Etkileri Ve Bir Model Önerisi, Ankara. BDDK Kitapları No:7.